

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va est Marti-a, Joi-a, Sambet'a si Dominic'a, demanet'a.

Locuint'a Redactorului:
si
Cancelari'a Redactiunii:
e in
Strat'a Morariloru Nr. 13.

Prețulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 4 fl. v. a.
Pre șese lune . . . 7 fl. 50 cr.
Pre anulu întregu . . . 15 fl.

Pentru Romani'a:
4 galb. pre anu, — 2 galb. pre 1/2
de anu, — si 1 galb. pre 1/4 de anu

Pentru Insertiuni:
10 cr. de linia, si 30 cr. taps'a tim-
bra'le pentru șese care publicati-
une separatu. In Loculu deschisu
20 cr. de linia
Unu esemplariu costă 10 cr.

Articolile nefrancate nu se voru
trimite decâtu numai de la corespon-
denti regulari si „Federatiunii“
Articolii trimisi si nepublicati se
voru arde.

Procesulu de presa alu redactorului „Fede- ratiunii“

pertratatu la curtea juratiloru d'in Pest'a in 7 l. c.

Inca insainte de a se incepe pertratarea, auditoriu eră indelatu de publicu, intre care veduramu pre mai multi deputati romani si mai intrega junimea romana d'in Pest'a. La 10^{1/2} ore usi'a vis-a-vi de auditoriu se deschide si membrii tribunalului: Bovankovics, Oláh Ilutz si Makovetz ocupa locu pre bancele monite pentru ei, vis-a-vi cu auditoriu, si langa ei ce-va mai inderetru se asedia procurorulu generalu (directorulu causerulu regali) Carolu Ráth, era in drept'a tribunalului siedu juratii: Antoniu Huber, Ignatiu Fuchs, Dr. L. Brode, Iosifu Hajdu, Alesandru Funták, Vilelmu Gyömböri, Eduardu Loisch, Emericu Aigner, Ioanu Lechner, Mihailu Gschwindt, Ioanu Radocza, S. Ledniczky; membrii suplinti: Vincentiu Kúzdö si Ernestu Gál, si pre banc'a acusatiloru, vis-a-vi cu juratii, acusatulu Alesandru Romanu, fara aperatoriu.

Deschidindu-se pertractarea, juratii depunu juramentulu, apoi se cetece actulu de acusatune care lamu publicatu in Nr. 165 alu acestui diurnalu. Dupa acea se ceteceu articolii incriminati in traducere unguresca. Presedintele intreba pe acusatulu daca are vr'o exceptiune contr'a traducerei articiloru? Acusatulu raspunde cum că de si nu suntu pre corectu tradusi, totu-si deorace d'insulu privesce mai multu numai la esintia si in acesta privintia admite traducerea, nu face acum nici o observatiune, ci va reveni la singuratecile cuvinte cari sunt reu traduse cu ocaziunea explicarei singurateciloru puncte. Inse fiindu procurorulu generalu insiste a vedea autenticitatea traducerei constatata inainte de inceperea pertractarei, acusatulu areta o pusetiune reu tradusa, care „espartii“ Benedek si Bardosi, dupa ce fura jurati, o reducu la adeveratulu ei intielesu. Apoi se redica procurorulu generalu spre a-si motiva acus'a precum urmedia:

Onorati Domni jurati! Dumnavostra ati intielesu d'in actulu de acusatune care s'a cetit, că obiectulu acuzei lu-formedia trei articli cari au aparutu in foia politica „Federatiunea“ ce se edă aici in limb'a romana, si pe basea căror'a proprietariulu, editorulu si redactorulu respundiatoru alu foiei numite, dlu Alesandru Romanu, se acusa că d'insulu in acesti articlii si anume in articlii cuprinsi in Nr. 25, 28, si 38 au atitiatu si agitatu pentru desolverea faptica a unității de statu a teritoriiloru tienatorie de-a. corona a Ungariei, pentru schimbarea violenta a constitutiunii si pentru nesupunere la autoritățile legali, si prin acesta au comis repetitu delictulu cuprinsu in §. 6. alu legii de presa.

D'in cuprinsulu actului de acusatune, pre cum si d'in articlii cari formeza basea celui d'antăiu si cari vi s'au impartesitu in traducere autentica si detaiatu inca ati vdeiatu, că acesti articlii ataca uniunea Transilvaniei cu Ungari'a statorita la 1848 pre cale legale, dreptulu legislativu alu dietei unguresci si acele legi fundamentale cari s'au creatu si sancțiunatu in privintia deplinei uniri a Transilvaniei cu Ungari'a sub unu singuru guvern si pre basea căror'a uniunea ambeloru tiere s'a si executatu.

Pentru orientare afu cu cale, ba pentru ca acus'a sê se pota judecă dupa cum se cuvine, afu de lipsa a revocă, pre scurtu, in memori'a onoratoriloru domni jurati legile si a aminti faptele de dreptu publicu pre cari se baseza unirea Transilvaniei cu Ungari'a si cari au avutu de rezultatu unitatea guvernului Ungariei si Transilvaniei.

Unirea Ungariei si a Transilvaniei au decis'o cu solenitate diet'a legale a Ungariei si Transilvaniei si conclusele acestor diete au primitu inca in 1848 sanctiunea Maiestatei Sale Ferdinandu V, regele incoronatu si apostolicu de pre stancia si Marele principe alu Transilvaniei, si s'au radicatu la valoare de lege.

Despre unirea Ungariei si a Transilvaniei si respectivu despre deplin'a unire a Transilvaniei tienatorie de coron'a Ungariei sub unu guvern trataza VII Art. de lege d'in Posionu 1848 si I Art. de lege d'in Clusiu 1848. Celu d'antăiu primi sanctiunea in Posionu la 11 aprile 1848, celu d'in urma, adeca celu transilvanu, se sanctiunã in Innsbruck la 10 iuniu si respectivu la 11 iuliu 1848.

Pre basea acestei legi create de legislativ'a ambeloru tiere si sancțiunate de regele si principele incoronatu, uniunea deplina se osecutã in fapta inca in acel'a-si anu si se roa-lă in prasse; pentru că represintantii Transilvaniei, cari fura alesi pre bas'a legii electorale, cuprinsa in alu II art. de

lege d'in Clusiu 1848, basata pre represintantia poporala si santiunata in acela-si modu, luara parte la adunarea natiunala comuna, deschisa in Pest'a la 2 iuliu 1848, era strafomarea administratiunii interne a Transilvaniei, care prin uniune deveni necesaria, si cu care ministerulu ungurescu fu incredintiatu prin lege, inca se incepuase in parte. Evenimintele triste, cari la 1848 si mai tardu impedearea rezultatele binefacatorie, cari se acceptau de la nou'a intrunire a tierelor sorori, si nimicira tote sperarile, cari fia-care patriotu adeveratu le nutriã in peptulu sêu, sunt pre cunoscutu, de cătu ca sê mai fiu silitu a me ocupã cu amintirea sêu detaiarea acelor'a. Pentru aceea trecu preste acestea, pre cum si preste esperimintele diverse, preste doosebitele sisteme si provisoriele si mai deosebite, si vinu la tempnu, in care multamita provedintiei, principiulu continuitatii de dreptu a ajunsu la triumfu si la valoare. Atunci fu un'a d'intre cele mai solemne manifestatiuni ale coronei, că diet'a Transilvaniei se conchiamã prin rescriptulu regescu de la 1 septembrie 1865 la Clusiu pre 19 noevmre a aceluia-si anu, si i-se propuse ca obiectu exclusivu si unicu alu consultatiunii esaminierea articlului de lege de la Clusiu 1848 despre uniunea Ungariei si a Transilvaniei.

Acesta dieta in pre umilit'a sa adresa de la 18 decembrie a aceluia-si anu a arêtat in privintia contopirei Ungariei si a Transilvaniei, că ea recunoce articlulu VII de lege de la Posionu si art. I de lege de la Clusiu 1848 ca legi cu deplina valoare de dreptu si santiunate, si pentru ulterior'a regulare a uniunii, infintiata legalminte intre ambele tiere sorori, sêu pentru esecutarea detaiata a uniunii privesce de competente singuru si numai diet'a comuna d'in Pest'a.

Adresei acum amintite urmã nemidi-locitu gratiosulu rescriptu regescu de la 25 decembrie 1865, in intielesulu carui-a M. S. s'au induratu a concede, ca si Transilvania sê si-pota tramete represintantii sei la Diet'a de incoronare a Ungariei dupa legea electorala d'in 1848, ce dupa cum se scie, se si intemplã, era diet'a d'in Clusiu se amenã pana la dispusetiunea ulterioara.

Era dupa ce se constitui guvernulu ministerialu respundietoriu ungurescu si maiestatea sa regole nostru apostolicu se incoronã foricosce pre langa manifestarile de bucuria si multamire ale natiunii, diet'a d'in Clusiu fu disolvita definitivu prin unu gratiosu rescriptu regescu de la 20 iuniu 1867, prevediutu cu contraemnarea ministrului presedinte, era altu rescriptu regescu datatu totu d'in aceea-si di si asemenea prevediutu cu contrasemnarea ministrului presedinte scose d'in valoare conclusele dietei provinciale de la 1867 d'in Sibiu, spunendu-se in ambele rescripte regesci, că dupa determinatiunile consunatorie a VII art. de lege d'in Posionu, si a I art. de lege d'in Clusiu 1848 statorirea detaiuriloru uniunii, pre cum si deslegarea definitiva a totoror cestiuiloru, cari atingu afacerile interne ale Transilvaniei, nu se potu face de cătu prin legelativ'a comuna si unita d'in Pest'a.

Prin acesta asiã dara se restaurã deplinu uniunea, si legile, cari trataza despre contopirea Transilvaniei cu Ungari'a, cari era-si legara Transilvania cu Ungari'a intr'unu statu, respective sub unu guvern.

Si acesta unire sub unu guvern stã dupa deslegarea practica intr'aceea, că guvernulu autonomu propriu, legislativ'a deosebita si cancelari'a de curte diriginte a Transilvaniei se desfiintara definitivu, si că tier'a se impartasesce acum la diet'a comuna unguresca si se guverneza si administreza in comunu si intr'una forma cu celealte parti ale Ungariei proprie.

Inse in urm'a acestei uniuni realizate in modulu acestu-a legalminte si in fapta, intre ambele tiere sorori, constitutiunea Transilvaniei in privintia legislativei si administratiunii tierii (de-ora-ce acestea facu unirea sub unu guvern) patimi una schimbare esentiala. Pentru că e siguru, că sub conceptulu constitutiunii nu se intielege numai marginirea puterii domitorie, ci si drepturile de guvernare si legislative ale natiunii, pre cum si cercuscieria modulu legislativei si administratiunii de statu, de-ora-ce acestea formeza una parte esentiala a fia-carei constitutiuni.

Este chiaru asiã dara, că acelu-a, care ataca uniunea, ataca o cestiune de constitutiune comuna pentru Ungari'a si Transilvaniei, ataca constitutiunea comuna intr'una parte principala si esentiala.

Premitiendu aceste-a pentru cunoscentia obiectului si pentru ociantare, si tienendu-le in vedere, voiu trece la analizarea articiloru incriminati, si voiu documentã cu de-a menuntulu, că ei ataca unitatea perfectã de statu a Ungariei si Transilvaniei, agita pentru disolvirea acestei-a, pre cum si pentru schimbarea violenta a constitutiunii si pentru nesupunere la autoritățile legale.

Articolulu aparutu in nrulu 25 alu foiei d'in cestiune

sub titlulu „D'in Transilvania“, amintesce in midi-loculu alineeii a dou'a de una epistola volanta, in care romanii d'in Transilvania se provoca, ca sê dee votu de neincredere deputatoriloru romani d'in Transilvania, cari petreco la diet'a d'in Pest'a, si pornindu articlulu d'in acestu puntu de vedere dice d'in cuventu in cuventu urmatoriele:

„Noi, antiunionistii, pre deputatii romani transilvani d'in diet'a Pestei nu i-amu recunoscutu si nu-i recunosemu nici de represintanti ai patriei, nici ai natiunii nostre, ba ne dore rêu, că s'au aflatu si romani, cari au luat parte la alegerile acelor'a; de acea noi nici că vomu alunecã vreodata a-i trage la vr'o raspundere pentru actiunile loru politice. Faca ori cum le va placê, numai sê nu indrasnescu a dice vreodata, că ei au reprezentatu patri'a si natiunea. Noi nu recunosemu acestu dreptu nici la totalulu numeru a lu deputatoriloru de tote natiunalitățile, alesi d'in Transilvania la Pest'a, d'in caus'a că nu recunosemu valorea legii octroate si aristocratice, dupa care au fostu alesi, si nu o vomu recunoce in tota victi'a nostra, macaru de anu si per totu sub apesare.“

Ca corolariu articlulu adauge, „că cu antiunionistii nu s'aru potê face invoiela, de cătu pre bas'a diplomei Leopoldine, si sub conditiunile, cari si le-a rezervatu Croati'a.“ La prim'a vedere i se pare omului, că autorulu articlului voiesce sê arete numai parerea respandita in cercurile antiunionistiloru.

Era deca considerãmu lucrulu mai de aproape, este invederatu, că autorulu si-a espresu propri'a s'a pavere, propri'a sa convingere.

Acesta o justifica si o documenteza corolariulu cuprinsu in articlulu memoratu si citatu d'in cuventu in cuventu, care autorulu l'a espresu nu ca parerea altorua, ci ca propri'a sa convingere, si care nu numai ignoroza deplinu uniunea statorita pre cale legala, ci cuprinde negarea directa si precisa a acelei-a, provocandu, ca Ungari'a sê pacteze de nou cu Transilvania pre bas'a unei carte biance.

Acesta o documenteza mai departe alu doile articlu incriminat, adeca celu d'in nrulu 28 alu „Federatiunii“, care se alatura langa articlulu conducatoriu precedentu, si in a carui alinea 7 autorulu comunica una epistola d'in Clusiu, si declara apriatu si precisu, că nu consente cu corespondintele; „că-ci“, dice elu, „dupa convingerea sa intima maioritaea romaniloru transilvaneni nu recunoce pre deputatii romani d'in Transilvania, cari au venitu la Pest'a, ca represintantii patriei si ai natiunii romane, si prin urmare nu recunoce dreptulu acestor deputati, a luerã sêu a tacê in corporatiunea legelativa in numele patriei si alu natiunii romane.“

Dupa acesta inse se provoca invederatu la unu numeru, precedentu alu foiei, care nu e altulu decâtu nrulu 25, si repetesce acum ca convingerea sa propria, că romanii nu recunoceu dreptulu represintativu alu totoror deputatoriloru transilvaneni, „că-ci“, dice era-si, „candu e vorb'a de nedependintia si autonomi'a tierii lor si de drepturile loru nationale atunci diet'a d'in Pest'a n'are nimicu de a decide.“

In pasagiulu acestu-a autorulu esprieme mai departe ca convingerea sa propria, „că natiunea romana nu si-a alesu represintantii, pentru ca acesti-a in diet'a Pestei sê o despoie de patri'a si drepturile sale; si pentru că la acesta n'a alesu pre nime, asiã nici nu recunoce pre nime de indreptatitu, a face sêu a nu face ce-va in numele ei.“

Nu mai incepe dara nici una indoiela, că intre cei doi d'antăiu articli incriminati, adeca cei d'in nrulu 25 si 28, esiste una legatura atătu de strinsa, in cătu acei-a nu se potu judecă separat, ci la oialta si in legatura comuna; si anume articlulu d'in nrulu 28 justifica pre deplinu presupunerea, că autorulu si in celu d'antăiu articlu incriminat a espresu parerea sa propria si respective parerea foiei sale, candu pre langa negarea uniunii prochiamu cu voce inalta, că deputatii transilvaneni nu represinta Transilvania, si că d'insii nu sunt indreptatiti, a aduce concluse despre Transilvania in diet'a d'in Pest'a.

Trecu acum la articlulu de sine statoriu, aparutu in nrulu 38 alu „Federatiunii“ sub titlulu „Romanii in dualismu“, prin care se comite repetitu delictulu normatu in §-ulu 6 alu legii de presa.

Corespondietoriulu titlului sêu, acestu articlu se ocupa de interesulu romaniloru transilvaneni d'in punctulu de vedere alu formeii presinti de guvernare in imperiu, si ajunge la conclusiunea, că d'insii, adeca romanii transilvaneni, prin impacatiunea de la 1867 si prin dualismulu legalminte statoriu nu numai că n'au castigatu nimicu, ci d'in contra au perdutu totu, ce e santu unei natiuni.

Cu privintia la referintia de dreptu publicu a Transilvaniei cătra Ungari'a se dice apriatu in alineele 4 si 11 ale articlului, că aceste doue sunt necompatibile, mai departe se

dice, că romanii stau cu totul pe altu terenu de dreptu publicu, de cătu sê ascepte sêu sê castige ce-va de la dualismu.

In alineele 18, 19 si 20 se dîca urmatoriele:

„Noi nu recunoscemu Parlamentulu Ungurilor, ca unulu incompatibilu cu dreptulu tieriei nostre, pentru că independintia tieriei nostre este Paladiulu tuturor drepturilor civile, politice si religiose; droptulu legislatiunei proprie este o parte esentiale a constitutiunei nostre, care prin altu parlamentu nu trebuie nice sê se controleze.

Noi nu recunoscemu uniunea, că-ci e facuta prin fortia, ér nu prin invoire comuna.

Noi nu recunoscemu poterea si valoarea legiloru, pana nu vomu avê o lege electorala corespundictoria pusetiunii si interesoloru nostre in statu.“

Prin aceste cuvinte, cari e cu nepotintia a le intielege réu, se nega apriatu si de a dreptulu nu numai uniunea basata pre legi santiunate si multiamita prevedintiei, deja realizata, ci si dreptulu de a aduce concluse, respective dreptulu legelatoriu alu dietei si validitatea legiloru create si creande pre calea legelativei constitutiunale.

Dniloru mei! D'in acestea poteti vedê, că articlii incriminati nu numai ataca unitatea de statu a Ungariei si Transilvaniei, statorita legalminte prin uniunea santiunata, ci si-au propusu ca scopu disolvirea faptcea a unitatii depline de statu a teritoriului santei corone ungare.

Mai cu sema se vede acést'a d'in aline'a 16 a articlului d'in nrulu 38, in care se condamna nesuintiele romaniloru, cari stau pre terenulu legalu si cari s'au intrunitu spre a realisâ statulu magiaru.

Acést'a se vede d'in aline'a 11 a articlului, in care se statorisce activitatea acum unicu posibila a romaniloru, că fatia cu Bud'a-Pest'a au sê-si apere celu putienu vetr'a si altarietale.

In modu forte capabilu se ilustreza acést'a nesuintia si prin aline'a 5 a articlului, in care romanii, cari s'au abatu de terenule nelegalu de mai nainte pre terenulu constitutiunale, sunt dati prada batjocurei si dispretiului, si adeca mai vertosu, pentru că n'au apretiatu si au numitu bancnote fără ipoteca conclusele dietei d'in Sibiu de la 1863—64, cari ca eflusulu patentei d'in fauru au ruptu si Transilvani'a d'in unitatea teritoriala a coronei santului Stefanu.

Si deca asemenâmu sentintiele amintite ale articlului d'in cestiune cu celelalte pasuri ale articlului, in cari nu numai uniunea se nega simplu, ci si dreptulu dietei comune, de a potê aduce concluse despre Transilvani'a; — deca pre langa aceste-a vomu considerâ si spiritulu ostilu, ce pe trunde intregulu articlu, atunci fără voia precumpenesce convingerea, că articlu nu considera de locu acea legatura legala, de dreptu publicu, care a legatu si lega pre Transilvani'a de Ungari'a, ci voiesce a vindicâ Transilvaniei in intregulu imperiu una pusetiune de dreptu publicu, pre cum a fostu cea creata prin patent'a d'in fauru 1864, si care a ruptu Transilvani'a faptice si definitivu de Ungari'a.

In ochii mei, dniloru, nu mai este nici una indoiela, că acelu-a, care condamna nesuintiele patriotice si basate pre legi santiunate pentru realizarea statului magiaru; care d'intre cele doue centre unice posibile: Vien'a si Pest'a, pre cestu d'in urma lu-rspinge de totu; acelu-a, care numai fără voia se indetulesce fără conclusele dietei d'in Sibiu, si care nega de-a dreptulu estinderea sferei de dreptu legelativu a dietei ungare a supr'a Transilvaniei, — că acelu-a a scrisu pre flamur'a sa disolvirea si adeca disolvirea faptice a unitatii depline si de statu a ambeloru patrie.

(Va urmâ.)

Dieta Ungariei.

Siedintia casei represintantiloru, tienuta in 5 diecemvre.

Presiedinte: Szentiványi; notariu P. Mihályi. D'in partea regimului: Gorove, Lónyai, Andrásy.

Se autentica protocolulu siedintiei trecute. Bar. Iuliu Nyáry anuncia, că proiectele de legi des pre uniunea Transilvaniei cu Ungari'a si despre cestiunea nationalitatiloru s'a primitu fără vr'o modificare in cas'a magnatiloru. Se îe spre cuoscintia.

Ordinea dfilei chiama la discussiune proiectulu de lege relativu la regulamentul casei.

C. Bobory doresce, ca camera sê decida, că deputatii denumiti de oficiali sê nu se pota realege.

Deák ar' fi doritu, ca acestu objectu sê se fia delaturatu de asta-data. Parerea sa este, că in venitoriu sê se introduca principiulu incompatibilitatii. Vorbitorulu presinta apoi unu proiectu de lege des pre unu imprumutu de 2—3 milioane in favorulu cetatii Pest'a cu 60% si amortisatiune de 33 ani. Pentru acestu imprumutu, oratorele cere tote beneficiele, de cari se bucura institutul de credetu fonciarum magiaru.

Ivánka ar' dori acele-a-si beneficiele pentru unu imprumutu alu cetatii Bud'a, contractatu cu asemene conditiuni.

Cu privire la motiunea lui Bobory, presiedintele declara, că s'a facutu dispusetiunea, ca tote motiunile, proiectele de legi, proiectele de resolutiune sê se induca intr'unu registru, carele se va presintâ camerei in dfilele cele mai d'aprope. Camera va otari, candu se voru pertratâ aceste proiecte.

P. Nyáry doresce, ca motiunile lui Bobory si Deák sê se indrumeze la siedintia sectiunei, carea se va tienê dupa a media-di, pentru ca comisiunea sê pota reportâ in siedintia de mane despre ambele motiuni.

Presiedintele roga pre membrii sectiuniloru ca sê convina la 4 ore dupa a media-di.

Almásy presinta una petitiune d'in partea comunei Adács.

Urmeza afacerea petitiuniloru. Vorbira in objectu Deák, Justh, Tisza si in fine Bónis, a carui motiune s'a primitu; adeca sê enuncie camera, ca petitiunile adresate ministeriului sê se tramita acolo, éra cele-lalte, d'in caus'a scurtimei tempului, sê se reserve pentru sesiunea venitoria.

Presiedintele anuncia objectele, cari se voru pertratâ dupa a media-di.

P. Királyi cetesce raportulu comisiunei esmise pentru elaborarea regulamentului camerei. Se primesce in genere si, cu unele modificatiuni, si in specie.

Inainte de a se pertratâ § 27, c. Iuliu Andrásy presinta urmatoriele legi santiunate: Articul de lege in caus'a lineei ferate Aradu-Temisiora, — articlu de lege despre inarticularea metropoliei gr-cat. de Alb'a-Iulia si a episcopateloru de la Lugosiu si Gherla.

Siedintia se va continua la 5 ore d. a.

Siedintia de dupa media-di. Presiedinte: Gajzágó; notariu: Ales. Bujanovics. D'in partea regimului: Eötvös, Wenckheim, Lónyai.

Bar. Iuliu Nyáry, notariu alu casei magnatiloru, anuncia, că proiectele de legi despre pensiunile comuni si despre espropriarea pentru Bud'a-Pest'a s'au primitu d'in partea casei magnatiloru.

Ordinea dfilei: Proiectulu de lege despre amortisarea detoriei societatii lineei ferate d'in tienutul de Tis'a.

Proiectulu intregu se primî.

Urmeza discussiunea proiectului de lege despre intrebuintiarea imprumutului contractatu pentru construirea lineelor ferate si a canaleloru.

Facundu-se putiene modificatiuni la punctele c) si d), se primî testulu comisiunei centrale.

Zsedényi este de opiniunea sê se omite punctulu e) de la §-ulu 1.

Hollán partinesce testulu.

Camera primesce testulu originale cu 118 contra 111 voturi.

Coloman Ghyczy presinta urmatoriulu proiectu de resolutiune: Se provoca ministeriulu, ca sê presinteze camerei unu proiectu de lege particulariu pentru impreunarea curtiloru lineelor ferate d'in Pest'a si Bud'a prin una cale ferata si prin una punte stabile preste Dunare si pentru edificarea unei curti centrale de cai ferate in Pest'a, si că si pana atunci sê inchiae una conventiune cu societatea punctii de feru.

Proiectulu de resolutiune alu lui Ghyczy se primî cu unanimitate.

Siedintia camerei represintantiloru tienuta in 6 diecemvre.

Presiedinte: Gajzágó; notariu: Bujanovics. D'in partea regimului: Gorove, Horváth, Lónyai, Eötvös, Festetics, c. Andrásy.

Dupa autentizarea protocolului siedintiei trecute, presiedintele face cunoscuta una epistola a ministrului presiedinte Andrásy, prin carea se anuncia, că inchiairea solemnă a sesiunei dietali presinte se va intempla in palatiulu regescu la 10 l. cu rinte.

Presiedintele anuncia apoi una petitiune d'in partea cetatii Neoplant'a pentru tragerea la raspundere a ministeriului de interne d'in caus'a suspenderei corporatiunei representative si a oficialiloru acestei cetatii.

Fodroczy, deputatu croatu-slavonu, interpeleza pre ministrulu de resbelu, că prisosulu fetioriloru inrolati in anulu trecut in Croatia computâ sava in inrolarea de estu-tempu?

In absintia ministrulu de resbelu, Horváth cere interpelatiunea in scrisu.

In numele sêu si alu mai multoru consoci ai sêi, Emericu Ivánka interpeleza pre ministrulu de resbelu, că facutu-a dispusetiunile necesarie pentru aplicarea honvediloru d'in 1848—9?

L. Várady presinta unu proiectu de resolutiune pentru regularea cestiuniloru feudali de posesiune, si pentru introducerea egalitatii de dreptu si desfiintarea privilegiiloru pre terenulu materiale. (Se va tipari si distribu.)

Csengeri cetesce raportulu comisiunei centrale in caus'a imprumutului Pestei.

Se cetesce raportulu comisiunei centrale des pre incompatibilitate. In acestu obiectu, Nyáry presinta una motiune, care se va tipari si pertratâ de o data cu raportulu.

Se voteza definitivu mai multe legi relative la cai ferate si imprumuturi.

Ordinea dfilei: Proiectulu de lege despre cestiuntia tribunaleloru militari.

Vorbira in cestiune Ivánka, Simonyi, Balt. Horváth, Deák, Csanády, Berzenczey, Bónis, Schwarz si Csiky. — Proiectulu se primî in genere si ca base a discussiunei speciale.

C. Andrásy respunde la interpelatiunea deputatulu Fodroczy, că cei 1000 de fetiori croati se voru computâ in inrolarea de estu-tempu.

Fodroczy este multiamitu cu responsulu.

Deák roga camera, ca comisiunea ce are a fi insarcinata cu controlarea detorieiloru pendinti sê se alege in siedintia de mane.

Siedintia se suspinde la 2½ ore, si se continua la 5½ dupa amedia-di sub presiedintia lui Gajzágó si notariatulu lui Paiss, asistandu d'in partea regimului: Andrásy, Eötvös si Horváth.

Berzenczey interpeleza pre ministeriulu intregu, pentru ce nu i-s'a respunsu la interpelatiunile de mai inainte, si candu va primî respunsu la interpelatiunea presinte?

Vállyi se plange pentru doue proiecte de legi presintate prin elu in interesulu honvediloru, si se roga, ca camera sê le indrumeze la comisiuni.

Presiedintele anuncia mai multe proiecte de legi, cari ascepta discussiunea.

Camera decide, că se voru pertra a tote.

Ordinea dfilei: Discussiunea speciale a proiectelor de legi relative la tribunalele militari.

Balt. Horváth se roga pentru primirea testulu comisiunei centrale.

Notariulu cetesce titulu. Se primesce.

D'in caus'a onoru neintielegeri, Horváth ministrulu roga presiedintulu ca sê suspenda siedintia. Asta se si faci.

Se cetira apoi modificatiunile facute de casa magnatiloru la proiectulu de lege despre espropriatiune.

Presiedintele intreba pre ministrulu justitiei si pre represintanti, daca au de a face ce-va observatiuni.

Horváth se declara multiamitu si se roga ca pertratarea sê se intemple numai decatu dupa puncte. Punctele diverse se primescu, si se voru impartesi in modulu indatenatu casei magnatiloru.

Siedintia se inchiaia.

Cuventarea deputatulu Miletics

tienuta in siedintia d'in 26 noemvre a casei represintantiloru.

(Urmare.)

Deca natur'a aru fi voitu a duca pre omeni la perfeptiune pre alta cale, si nu pre calea nationalitatiloru, n'aru fi creatu limbe diverse, si prin acestea natii diverse.

Nu! natur'a nu cere unitate limbistica, ci armonia nationala in idee si armonia morala in nesuintie, cari ducu la umanitatea adeverata sêu la afinitatea spirituala a omeniloru. Pre cum lumea fizicala si-arota avuti'a sa in specialitatea corporiloru, ér' armonia in unitatea sêu consonanti'a legiloru naturale, asiê lumea morala areta avuti'a spiritului in specialitatea natiuniloru, ér' armonia in ide'a sublima a umanitatii, care unesce tote natiunile si le conduce la una tienta.

Dar' se pote că in cele dîse aru zacê numai misiunea culturala a nationalitatii, sêu justificarea culturai, noi inse pretendemu recunoscerea si apretierea politica a nationalitatii nostre, pretendemu, ca nationalitatea nostra sê fia si elementu constitutivulu alu politicei nationale.

Istoria inse areta, că cultur'a nu pote sustâ si nu pote durâ fără insemnatatea limbei nationale. Deca limb'a ore-carei natiuni n'are insemnatate politica; deca nu pote influintâ a supr'a tuturoru cercuriloru, prin urmare si a supr'a cercuriloru vietiei publice politice; deca barbatii, cari lupta pentru consciintia si cultur'a nationala, nu potu lucrâ, ca atari, in vietia politica; deca literatur'a mai inalta si de specialitate a unei natiuni e seosa faptice de pre terenulu concurentiei de cultivare, pentru că pretensiunile mai inalte si de specialitate nu numai se potu indestuli d'in literatur'a altoru nationalitati si limbe, ci pentru practicitatea vietiei politice si trebuie sê se indetulesca d'in literatur'a straina; deca literatur'a unei nationalitati se marginesce numai la necesitatea primitiva a masei natiunei, ér' florea intielegintiei nationale, spre a si-castigâ si asigura insemnatate corespundictoria capacitatii sale in vietia publica si politica sêu in panteonulu literaturai, e faptice constrinsa a si-parasi natiunea sa, atunci nationalitatea, care n'are insemnatate politica, pre langa tota libertatea in alta privintia, remane una flore, pe care o bate ori-ce bruma, si nu va fi arbore, care creasc in susu si si-intinde cu mandria ramii sêi in tote partile.

Deca Bach sêu Schmerling aru fi voitu a restitui constitutiunea nationale magiare si a asigura institutiunile cele mai liberale sub conditiunea, ca limb'a magiara sê nu aiba insemnatate in vietia statului si a politicei, ci limb'a germana sêu ori-care d'intre cele mai culte limbe, care aru fi accesibila pentru intielegintia natiunei, — natiunea magiara fără indoiela aru fi respinsu acelu ofertu.

Tocmai acést'a caracteriseza tempulu de asta-di, că natiunile nesuescu, a castigâ nationalitatii si limbei loru insemnatate in vietia politica si in organismulu statului. Acést'a e

forte naturalu. Nationalitatea in sensulu strictu e bas'a cea mai naturala a organismului de statu, de una parte pentru că limb'a ca fundamentulu esentialu alu nationalitatii e totu-odata si organulu functioniloru statului, de alta parte pentru că functiunile aceste sunt tocmai in interesulu natiunii, asiè dara trebuie implinite in limb'a natiunii, si in fine pentru că nationalitatea si fàra asiè numitulu contratu de statu aduna preomeni si cetatiani in o unitate de statu sèu in una parte a unitatii.

Candu dèu, că nationalitatea e factoru politicu si de statu, nu mi-vine a cugetà, că aceea e uniculu si exclusivulu factoru; interesele libertatii si ale vitiei publice au mare influentia in dèu'a de asta-di asupra organismului de statu, si staturile cu una nationalitate nu se potu organiza in tempulu de asta-di ca staturi exclusivu nationale, in cari ai potè restringe dropturile omonosci ale strainiloru, sèu in cari detorintie civile si politice s'aru clasificà in cutare mesurà dupa nationalitate; nu mi-vine a cugetà mai departe, că nationalitatea aru fi factoru politicu si de statu in totu loculu in aceea-si mesura; acèst'a depinde de la cercustarile istorice, geografice si etnografice ale staturiloru; intr'unu statu, in care se afla numai una nationalitate sèu de la prim'a origine, sèu in urmarea asimilatiunii, sèu in care celelalte nationalitati disparu fatia cu nationalitatea principala si pote nici nu au insemnate culturala, — acolo cele doue idee de nationalitate si de statu coincid, si statulu porta tipulu unei nationalitati; unde una natiune, care in privint'a geografica si etnografica, si conformu conditiuniloru culturai si ale bunastarii publice aru potè formà unu statu, e impartita in mai multe staturi, acolo principiulu nationalitatii disolve staturilo sustatorie, si formeza staturi noue, ca in Itali'a si Germani'a; unde esista mai multe natiuni, sèu parti de natiuni, cari sunt legate la olalta prin referintio geografice, istorice sèu prin alte interese comune, si cari in urmarea cantitatii loru numai in legatura sèu comunitate potu sustà, si numai asiè se potu desvoltà, acolo nationalitatea n'are putere solutiva, ci in cutare mesura are putere constitutiva, si adeca intr'atât'a, in câtu recerit interesele nationalitatiloru, si in câtu se unesc de una parte cu interesele libertatii constitutiunale; statulu cu mai multe nationalitati trebuie sè porte caracterulu fia-carei nationalitati, deca nu voiesce a face elementele nationalitatiloru elemente solutive.

Acèstui caracteru i-se potè dà expresiune politica in doue moduri: prin federatiunea de statu, in care numai dreptulu publicu alu legelatiunii si supremei administratiuni pote fi obiectulu organizarii dupa nationalitati, — sèu prin aceea forma a organismului de statu, care nu se referesce la centrulu statului, ci la periferi'a lui, la administratiunea politica, judetiala etc., care are de a face nemidi-locitu cu cetatiani, a supr'a carei influentia nemidi-locitu cetatiani, care endè in sfer'a asiè numitulu guvernamentu propriu (autonomia). Colo se dà nationalitatii expresiune de dreptu publicu, ici in sensulu strinsu expresiune politica.

Ungari'a e unu statu, care trebuie sè dèe expresiune ambelor caractere, deca voiesce a indèstuli nationalitatile; trebuie sè dèe expresiune de dreptu publicu fatia cu acele tiere, cari, ca atari, se tienu de sant'a corona, si expresiune mai stricta politica in Ungari'a propria. Ungari'a are si basa istorica la acèst'a; in casulu primu in referintie autonome ale tierelor Croatiai, Slavoniei, Dalmatiei si Transilvaniei; in casulu alu doile cu privintia la nationalitati in institutul municipieloru Ungariei proprie.

Cestu d'iu urma e punctulu nostru de vedere in cestiunea nationala d'iu Ungari'a propria.

D'iu acestu punctu de vedere pretindemu pentru nationalitatilo d'iu Ungari'a :

1. ca diferitele natiuni d'iu Ungari'a sè fia recunoscute ca atari.

2. că in acele municipie, in cari locuitorii sèu preste totu sèu in maioritate se tienu de una natiune, faptulu acestu-a sè fia determinantu pentru caracterulu limbii oficiale si alu municipiului.

3. ca municipiele mestocate, luandu in consideratiune referintie geografice si etnografice, si posibilitatea administratiunii publice, sè se arondeze dupa nationalitati.

Recunoscerea natiuniloru ca atari o pretindemu antaiu, pentru că aceea e bas'a nationalitatii, de ora-ee nationalitatea conditiuneza natiune, a carei personalitate morala si particularitate nationala sè o esprime; a dou'a, pentru că aceea e bas'a egalei indreptatii a nationalitatiloru; a trei'a, pentru că si istori'a Ungariei, si codicele legiloru fundamentale ale Ungariei — Tripartitul — recunosc natiuni diferite.

In contr'a acestor'a se argumenteaza: 1) că natiunile d'iu Ungari'a, afara de cea magiara, sunt numai parti ale altoru natiuni, partile inse nu se potu numi natiune, că-ci atunci aru urmà, că sunt mai multe natiuni de un'a si aceea-si nationalitate; 2) că intr'unu statu numai una natiune politica pote esiste; 3) că numirea diferiteloru natiuni in codicele legiloru ungare se dateza de pro tempulu acelu-a, candu domnià neegalitatea, candu natiuniloru singuratece, ba inse-si corporatiuniloru li-s'au fostu datu privilegie, sè si-administreze justiti'a dupa dreptulu loru propriu, si că tote acestea nu potu sustà pre tempulu dreptului unificu politicu si civilu.

Asertiunea d'antaiu nu stà; pentru că partile natiuniloru nu inceta a portà numele natiunii, si a esista ca natiune, deca natiunea e impartita in mai multe staturi, că-ci de acl aru urmà, că atare natiune aici nu esiste, èr' fratii nostri magiari de siguru nu voru negà, că esiste natiune polona, de si e impartita in trei staturi, si nu voru dèce, că polonii d'iu Ga-

lit'i'a nu se potu numi natiune polona; nime nu pote negà, că existe natiune anglesa in Marea-Britania si in Americ'a de nordu; si că existe natiune germana, de si e impartita si in dèu'a de asta-di in mai multe tiere. In Elveti'a se afla parti d'iu natiune germana, franceza si italiana, si pentru aceea §-ulu 9 alu constitutiunii sale totu-si dèce: că tote trei limbete tierii: limb'a germana, franceza si italiana sunt limbete „nationale“, èr' „nationalitate“ conditiuneza „natiunea“; natiunea despartita apare in fia-care parte a sa ca natiune; in fine natiunea slovaca locuesce in totalitate in Ungari'a, asiè dara nu i-se pote denegà numele de natiune.

A dou'a nu sta, că intr'unu statu numai una natiune politica pote esiste. Teori'a despre unic'a nationalitate politica si despre unic'a natiune politica in statu e falsa. Candu se face in statu amintire despre una natiune, care se considera ca unitate, atunci nu e vorb'a de „natiunea“ genetica, ci de sum'a cetatianiloru fatia cu domnitoriulu, de unu factoru alu legelatiunii fatia cu celalaltu, si atunci natiunea atât'a insemna câtu „populus“, pre cum vorbesce si codicele Ungariei de „populus“, care pre atunci firesce că constà d'iu nobilime fàra diferentia de nationalitate, acum inse e sum'a totororu cetatianiloru fàra diferentia de nationalitate, dar pentru aceea „populus“ pote constà d'iu mai multe „natio.“ Acèst'a o arota si faptulu istoricu in tierete santei corone. Fratii nostri de nationalitate magiara celu putienu d'iu punctulu loru de vedere nu voru negà, că Croati'a, Slavoni'a si Dalmati'a cu Ungari'a la olalta facu numai unu statu fatia cu staturile straine si fatia cu domnitoriulu, si totu-si nu voru crede, că nu existe natiune croata, si că acèst'a in privint'a politica s'aru potè numi natiune magiara. E falsu, a crede, că numai acea natiune se pote numi natiune politica, care e organizata ca unitate in politica si in dreptulu publicu, care ca natiune eserceza drepturile suverane de statu sèu preste totu, sèu celu putienu in cutare mesura; acèst'a a potutu sustà prin fortia si nedreptate numai atunci, candu una natiune considerà pre celelalte ca invinse, si eschideà celu putienu o parte a membriloru loru de la participarea la legelatiune si la puterea publica, — dar nu se pote de locu intr'unu tempu, candu membrii fia-carei natiuni posedu in modu egalu drepturi politice. Ore eserceza intr'unu statu mai multe natiuni, ca natiuni federate, dreptulu publicu, sèu afla mai cu scopu, a eserce acelu dreptu solidariu, fàra federatiune, ca membrii diferiteloru natiuni, acèst'a nu schimba nimicu d'iu natur'a lucrului, si cercustarea d'iu urma nu despoia pre una sèu alta natiune de numele de natiune. Deca in Turci'a turcii, bulgarii si grecii aru eserce drepturile publice intr'unu parlamentu, n'aru incetà natiunea bulgara si greca, cu atâtu mai putienu s'aru potè numi natiunea bulgara natiune turcesca.

(Va urmà.)

Cuventarea deputatului Alesandru Mocioni

in siedintia d'iu 28 noemvre a dietei ung. la inchierea debateroi generala a causoi de nationalitate.

Onorata Casa! Dèu asta data nu voiu sè ustatnescu atentiunea On. Case prin o lunga cuventare ca si de una-di. Neci asiè fi luat cuventulu, deca nu credeamu de lipsa a dà câtuva raspunsuri scurte la observatiunile ce le-am auditu. Mai multi dd. deputati si oratori escelinti, de si nu mi-focera imputatiune, totu-si mi pomonira, că in discursulu meu de-unadi am fostu doctrinariu; si era-si cumea doctrinarismulu pote sè fie la loculu sèu aiurca, dar nu in legelatiune, unde cestiunile practice trebuiescu deslegate in modu practic.

Nu sciu in câtu am fostu doctrinariu, neci vreu sè disputu despre acèst'a, dar asiè crodu cumcà la tota intempra-rea interesele poporului si ale tierii capeta, atunci satisfacere mai multa, deca prin lege vomu stabili egalitatea de dreptu, fie chiar pe bas'a doctrinarismului, — de câtu atunci deca nemicimu acèsta egalitate de dreptu, precum o face acèst'a proiectulu comisiunii centrale, de si d'iu alta cauza, era nu de felu d'iu caus'a d'a incungiuarà doctrinarismulu fie chiar la aparintia.

Prè onor. ablegatu Giorgiu Bartal a privitu cestiunea d'iu punctulu politice mai nalte si a dèu cumcà deslegarea acestei cestiuni asta-di nu mai este o cauza eschisivu patriotica (interna), — si cumcà sustinerea pàcii universalu, celei atâtu de amenintate, pretinde consolidarea imperatiei austro-ungaresci.

Eu n'amu facutu cunoscintia cu politic'a mai nalta, si de aceea am crediutu pururea cumcà numai unic'a politica e buna, adeca: politic'a dreptului. De altminte, atât'a potu spune si in politic'a nalta, cumcà de si dorescu sustinerea pàcii universalu, pacea lumii, totu-si abiè potu crede că imperiulu austro-ungurescu — ori câtu ar' fi de consolidatu — sè fie in stare a sustienè pacea universalu, pe carea o potu turburà atâte alte poteri, unele si mai tari.

Dar' in deslegarea acestei cestiuni nu este problem'a nostra d'a ascurà pacea universalu, ci avendu noi o problema, acèst'a nesmintitu e: de a uni tote poteri la eventualitatea unei batalii universale, ca asiè in contelegere toti sè finu gat'a a privi cu curagiu in fati'a pericolului, ceea ce nu se pote fàra egalitate in drepturi; si tocma ast'a egalitate lipsece d'iu proiectulu comisiunii centrale. (Aprobâri.)

De mi se ierta sè spunu impressiunea ce a facut'o a supr'a-mi intregulu decursu alu discusiunii, apoi voiu marturisi cum că adeverat'a obiectivitate ce nu s'a perdutu d'iu vedere neci de una parte neci de alt'a, mi a fostu spre multumire nu mica, (Miscâri. S'audim!) dar' cu atât'a mai putienu n'au potutu sè face a supr'a-mi impressiune buna acele cuvinte finali de eri ale unui deputatu, carele intr'atât'a s'a departatu

de obiectivitate, in câtu atacà de a dreptulu regulele de buna cuviintia. (S'audim.)

Nu vreu sè-lu nemescu pre acelu ablegatu. (S'audim!) Nu m'a surprinsu, că-ci acò nu pentru prim'a ora s'a portatu d'insulu astfelu. Se pote că cerculu sèu socialu primescu cu placere asemene portare. Numai de un'a mi pare rêu, si acèst'a intru interesulu lui, adeca cumcà pentru momentu a uitatu, că nu e in cerculu sèu socialu, ci in parlamentu. (Cine a fostu?) Stefanides.

D. ministru alu invetiamentului, tienendu de una-di o cuventare — dupa datina-i — elocinte si eminite, a dèu intre altele cum că la deslegarea acestei cestiuni, nu trebuie sè acceptàmu modulu de privire alu singurateceloru nationalitati, ci pre alu tierii: că-ci aceste interese sunt identice la tote natiunile. — Purcediendu tocm'a de aci, d. ministru trebuie sè primesca prin consecintia votulu minoritatiei: că-ci deca interesele sunt identice, apoi d'iu asta identitate se nasce si identitatea scutului legalu, adeca egalitatea, carea in proiectulu comisiunii centrale nu se pote gasi. Deca nu m'a surprinsu a audî de la d. ministru o argumentatiune eminite si logica, apoi nu m'am acceptatu la acele cuvinte de la dsa, prin cari dèce, că „sunt multi in credint'a cum că cestiunea de nationalitate s'a nascutu prin ambitiunea unoru singurateci sèu prin nisuinte si mai dejositorie.“

In adevèru, d. ministru adause, cum că dsa nu crede acèst'a. Eu nu vreu sè intorcu acèsta sentintia, că-ci asiè cadè tocm'a in peccatulu, in care a caditu d. ministru, nesmintitu că fàra voi'a sa.

A dèu ministrulu invetiamentului cumcà arondarea e medilocu; scopu este domnirea.

Dar' mersè mai departe dicundu, că si domnirea e numai medilocu; scopu, in fine, e multamirea nationalitatiloru, si cu asta ocaziune ni spuse că nu vre sè esamine deca, si in câtu proiectulu minoritatiei ar' potè multamii pre cele-lalte nationalitati: pre un'a de securu n'o multiamesce, si acèst'a e natiunea nemtiesca, carea defelu nu pote fi multamita pre bas'a proiectului minoritatiei.

Numai pe scurtu voiu sè spunu diferentia ce existe pentru nemti intre proiectulu maioritatiei si cel'a alu minoritatiei.

In virtutea proiectului minoritatiei, nemtii — precum odata a observatu si d. ministru — nu multu voru dobandi prin arondare. E securu inse, că cele 16 orasio sepusiane voru fi nemtiesci, si sunt in tiera mai multe alte orasio nemtiesci, caror'a proiectulu minoritatiei li dà limb'a propria in afacerile loru interne si in corespondintieles esterne. Acèst'a nemtii nu voru potè avè neci-odata pre bas'a proiectului maioritatiei: că-ci intr'acèst'a limb'a magiara este eschisivu pentru afacerile totororu municipieloru.

Dupa proiectulu minoritatiei, nemtiesca pote avè rol'a de limb'a a dou'a in comitate, — asidere in fia-care comitate, unde sunt nemti, pe terenulu justitiei va avè dreptu egalu cu cele-lalte nationalitati. Dupa proiectulu maioritatiei, nemtiesca este eschisa de pe terenulu justitiei tocm'a ca si cele-lalte limbete, afara de magiara, ceea ce au si demustratu dd. deputati antevorbitori.

Dupa proiectulu minoritatiei, natiunea nemtiesca pote sè folosescu limb'a sa propria nu numai in adunàrile comunali si municipali, ci si aici in dieta. Cum că proiectulu maioritatiei o eschide de la acestu dreptu, — e de prisosu se demustru.

Minoritatea dà limbii nemtiesci la universitate drepturile ce le au si cele-lalte, de-si nu tocm'a acele drepturi ce se dau limbii magiare chiaru in proiectulu minoritatiei. Majoritatea vre numai o catedra pentru literatur'a nemtiesca.

Nu potu scî că proiectulu minoritatiei multiamesce ore pre nemti? dar deca ar' trebui sè alege intre aceste doue proiecte, apoi credu cum că alegerea nu li-ar' fi anevioia.

A mai dèu d. ministru un'a, si intr'acèst'a a mersu cu doctrinarismulu dora mai departe de câtu mine, a dèu că „deca in proiectu am procliamà principiulu arondării, avendu acèst'a o influentia extraordinaria a supr'a administratiunii d'iu tier'a intrega: n'amu potè sè-lu otarimù numai ca per tangentem; ci mai antaiu ar' trebui sè satisfacemu unoru conditiuni premergatorie, si mai nainte de tote sè stabilimù unele criterie active ale nationalitatii, pentru ca asiè sè potemu apoi constata cum că in care comitate care nationalitate e in precumpenire. Dar dsa nu s'a opritu aci, plecà mai departe afirmandu, că ni trebuie o asiè numita „Jurisdiction-Norm“ pentru a scî că in care casu, care judotiu e competentu, apoi o procedura separata pentru a scî decurgerea procesului, inchiaierea lui, a carui-a fine este cum că judecatoriulu va sè condemne pe respectivulu individulu a fi serbu, romanu, sèu nemtu.“

Marturisescu că la subscrierea proiectului minoritatiei, nu mi-am adusu a minte de aceste greutati: dar', presupunendu esistintia totororu acestoru greutati (că-ci e lucru consciintiosu a otari cum că in care comitate care nationalitate este in preponderantia, si prin urmare pe bas'a maioritatiei a pronuncia limb'a domnitoria), totu-si credu că acelu principiu ar' trebui sè-lu aplicàmu cu consciintia nu duplicata ci insiesita mai nainte d'a pronuncia cum că limb'a magiara este cea oficiala in tiera. (Claritate in drepta. Intrerumperi: Asiè e!) Că-ci, on. casa! deca pe bas'a dateloru statitice nu se pote otari carea este limb'a maioritatiei d'iu cutare comitate; apoi cu atât'a mai putienu se pote face acèst'a pentru tier'a intrega, — si a nume intru interesulu minoritatiei contr'a maioritatiei.

Dar', on. casa! deca proiectulu minoritatiei ar' dà anse la infiantia unoru asemene judetie, cari sè condemne pre

individuu a fi serbu, romanu s'eu nemtiu : apoi proieptulu bine-meritatului deputatu alu Pestei trece peste acestu criteriu obiectiv, trece peste tota procedur'a, peste tote forurile judecatoriesci, si pe fia-care individuu d'in tiera lu condamna de a dreptulu de magiaru. (Ilaritate).

D. ministru de instructiune d'ise ca „recunosc cuu ca, prin provocatiunea la Belgiu si Suintiera, respectivii n'au smintitu loculu ci numai tempulu; ca-ci acele relatii au existatu cu multu nainte de una mii de ani.“

Eu inca am provocatu la Belgiu si la Suintier'a, deci cauta se respund observatiunilor dlui ministru. La Belgiu am provocatu ca se demustru cum ca egalitatea de dreptu nu este in opusetiune cu unitatea si cu idea fundamentala a statului. — Am provocatu la Suintier'a, la statulu federativu, la cantonele sale de poporatiuni diverse, ca se demustru, ca efeptuirea egalei indreptatiri nu este imposibilitate ci tocm'a fapta.

Cont'a acestor'a d. ministru mi d'ise ca am smintitu cu veri una mia de ani. Se nu fia cu superare dlui ministru, dar' nainte cu una mia de ani Belgiulu si Suintier'a neci au fostu pre lume, necum se fia avutu relatiunile pomenite.

A provocatu d. ministru la asemenarea ce existe intre conceptele religiunii si cele ale nationalitatii. Acest'a nu se pote trago la indoieala, ca-ci de-si aceste doue concepte diferescu in esinti'a si cuprinsulu lor, dar' convinu totu-si la origine, la efepte si la rezultate, — ca-ci ambele au natur'a ideelor domitorie. Si tocm'a d. ministru va sei mai bine, cum ca idea libertatii religiozariu nu s'a realizatu deplinu atunci, candu in urmarea frecarilor religiozariu s'a proclamatu libertatea consciintei; ci numai atunci candu pro langa libertatea consciintei si cultulu divin publicu — s'a ascuratu si indreptatirea singurateceloru confesioni ca atari. Si precum interesele religiozariu nu se potu multiami pre bas'a individului, totu asi pretensiunile nationali nu se potu multiami pre bas'a individului, ci numai pre bas'a natiunii.

Dice d. ministru cum ca civilisatiunea periclitata natiunalitatele; si adauge totodata cum ca acestu periclu nu-lu vomu pot' incunjur' prin ace'a cum ca pre singuratecele natiunalitatele le vomu inveliu in legi ca pre mumie si apoi astfel le vomu depune in camerele de morti ale municipieloru.

Acest'a e adeveru, dar' noi nu vremu se depunemu natiunalitatele in momentu ca pre mumie ci dorimu ca natiunile vine se fia prin legi recunoscute si ascurate ca subiecte de drepturi. Dar' daca proieptulu minoritatii depune mumie in camerele de morti ale municipieloru : apoi de alta parte potu indrasni a o spune cum ca proieptulu majoritatii ingropa in cript'a d'in piramid'a suprematiei unguresci, ingropa nu mumie ci natiuni vine.

D. ministru de culte d'ise ca nu existe acea fortia s'eu potere carea se-lu misce de pe terenulu concursulu liberu. — E bine, nimenu nu se unesc intr'ac'est'a cu o dorintia mai sincera de catu mine, de catu noi cari subscriseramu proieptulu minoritatii. Dar' tocm'a concursulu liberu si-are conditiunea prima, ca ori se nu damu nimenui scutu legalu, ori se-lu damu toturor'a in mesura egala. Acest'a e ce'a ce se gascesc in proieptulu minoritatii si carea — precum am mai d'isu — lipsesce d'in alu majoritatii. (Recede). Dica doresece onorat'a casa, sunm gat'a a recede, ca-ci nu vreu se abusezu de stimat'a ei atentiuone. (Se audimu! Se audimu!)

On. colegu Colomanu Tisza a tienutu o cuventaru multu elocinte, precum vorbesce dsa porurea. Cu argumentu agere a datu navala peste proieptulu minoritatii. Se-mi va fi iortatu, vou esprime o modesta dorintia, asiu dori isteti'a sa macaru pentru 10 minute, ca se-i potu responde. A d'isu d. deputatu Tisza ca d'insulu nu vre se-si basezu cuventaru pe teori'a de natiuni cuceritorie si natiuni cucerite; si apoi ni spuse ca mai vertosu trei acusatari s'au facutu proieptulu de la comisiunea centrala. Prim'a ca cuprinde suprematia magiara, a dou'a ca da privilegiu, si a trei'a ca decreteza morte natiuniloru.

Suprematia, carea in proieptulu comisiunei contr. e ascurata prin lege, d. ablegatu voiesce a-o seusa d'icundu, ca natiunei unguresci atatu pentru numerositatea ei, catu si in urmarea unei culturi superioare si a averiloru, i compete dreptulu d'a ave limb'a sa de oficiala in centru si de medilocitoria. O asemenu suprematia legala — insu-si n'a denegatu, ca si-are de faptoiri naturali nu numai numerulu, ci si cultur'a mai nalta si averea. Dar' mi se pare, ca prin acest'a d. ablegatu si-a contrad'isu insu-si; ca-ci de-si potemu face legi cari se iie in consideratiune nu numai numerulu ci si averea, de securu inse ca atari legi, cari d'in caus'a averii facu desclinire intre cetatianu si cetatianu, — nu mai corespondu egalitatii de dreptu, sunt privilegie.

Dice d. ablegatu, ca nu s'ar' fi opusu intru a recunosc legalmintu natiunile de subiecte juridice, daca n'ar' fi auditu cele d'ise de mine candu trasei paralela intre natiuni si intre corporatiunile infintiate prin asociare libera. Dar', on. casa! daca mi va concede d. ablegatu ca au fostu bine d'ise, apoi va trebui se mi conceda si ace'a, ca realizarea naturala a acelor'a nu se va pot' impedece neci atunci, candu ar' voi se le ignoreze oficialmintu.

Ne a intrebatu onor. colegu ca de ce portamu temere de acele prerogative legali ale natiunei magiare, ca-ci natiunez magiara — daca vomu consider' macar' numai numerulu ei — nu este in stare se ne magiariseze. Me impartasiescu la acest'a parere, si tocm'a pentru acest'a nu portu veri o temere despre venitoriulu natiunei mele: dar' de-ora-ce insu-si d. ablegatu vede ca magiarisarea nu e cu potintia, pecatu ca se pune cu securea la unu lemnu atatu de grosu unde scie d'in capulu loculu ca nu va ispravu nemica.

Dupa aceste, on. casa! asta-di nu mi mai magulesce speranti'a, ca maiortatea ar' primi proieptulu minoritatii (Micscare), dar' un'a mai am de observatu, adeca cum ca cestiunea de-si se va decide astfelu, totu nu va fi deslegata, si de ace'a doresece ca — daca cestiunea nu se deslega — se dea Ddieu se traimu intre cercustantie si relatiuni de atare natura, ca se mai potemu reveni la cestiune, mai tardiu dora se mai avemu odata ocaziune, cu se nu ni-o deslege altulu: ca-ci de ni ar' deslega-o altulu, acesta deslegare a buna sema ar' fi astfelu, in catu n'ar' multiami neci pe cei ce nu sunt de o parere cu mine, neci pre sotii mei de credintia. Cestiunea de natiunalitate s'a asemenatu a dese ori nodulu gordianu. Ddieu se ne feresca de cutare Alesandru alu 2-le, care se taie nodulu cu spad'a. (Aprob'ari d'in partea deputatiloru nationali) „Albin'a.“

Romani'a

Adunarea deputatiloru.

Siedinti'a d'in 19 noevmre 1868.

Siedinti'a se deschide la 12 $\frac{1}{2}$ ore sub presiedinti'a dlui vice-presiedinte C. A. Rosetti.

Presinti 81 doi deputati.

D. Demetriu Ghic'a, presiedintele cabinetului, da citire mesagiulu domnescu prin care anuntia formarea noului cabinetu, si urmatorei programe :

Domniloru deputati.

Chiamati de increderea *Mariet Sale Domnitorului* a form'a unu Ministeriu, detori'a nostra catra tiera si devotamentulu nostru pentru Tronu si Dinastia, ne-au facutu se primimu grav'a misiune de a guvern'a. Lini'a nostra de conduita este pre atatu de clara, catu si precisa.

Vomu respecta cu sinceritate si in tota intregime sa Constitutiunea tieriei, care este rezultatulu vointiei Natiunei. (Aplause) Vomu caut'a a desvolta si face practicabile si acele parti d'in asta Constitutiune, care au ramas inca ne transformate in legi organisatorice. Astu-felu se voru adauge noue garantii pentru libertatea, onorea si proprietatea cetatianiloru si pentru interesele publice.

Ne vomu face o dogma d'in fidel'a si leal'a aplicare a legiloru, precumu si d'in respectarea toturoru libertatiloru publice, ca-ci numai astu-felu se pote forma educatiunea politica a unu poporu, numai astu-felu se potu desvolta si intari poterile publicu si private.

In ceea ce privesce politic'a nostra esteriora, vomu mentien'e cu o deplina lealitate relatiunile nostre seculare cu Inalt'a Porta, care represintandu unu interesu european, suntu prin acest'a chiaru o garantia mai multu pentru Romania.

Asemena vomu observa cea mai stricta neutralitate, atatu in relatiunile nostre generale cu tote poterile garante, catu si in raporturile nostre de buna vecinatate cu poterile limitrofe. Dreptulu nostru publicu se afla basatu pe tractate, care creandu starea neutralitatii, ne-au garantatu drepturile nostre autonome, ce existau *ab-antiquo*. Tienendu-ne pe acestu teremu, vomu ave forti'a ce da dreptulu; si evitandu astu-felu ori-ce cauza de conflicte, vomu pot' tien'e in acelasu tempu susu si cu demnitate drape-lulu nationalu.

Eta domniloru deputati lini'a de conduita a guvernulu nostru.

Dar' acestu scopu nu se va pot' atinge pe deplinu de catu prin poterile intrunite a toturoru filor' acestei tieri. Inlaturandu ori ce sistemu de exclusivismu, animati cu sinceritate de unu spiritu de conciliatiune, vomu imbracisa binele ori unde lu-vomu afla, si vomu caut'a a mentien'e si a chiama la afacerile publice totu ce tier'a poseda mai moralu si mai capabilu. Vomu fi fericiti daca, potendu astu-felu intruni pentru interesele patriei si ale Tronului, tote poterile respite ale tieriei, vomu ajunge la tari'a ce da unirea si prin urmare la indestularea toturoru intereselor morale si materiale ale Romaniei.

Acest'a fiindu programulu nostru, speramu Domniloru deputati — si suntemu chiaru in dreptu a crede — ca si dvostra insuffetiti de spiritulu de concordia, care singuru pote duce tier'a la potere si marire, ne veti da binevoitorulu si poteraiculu dvo-tre concursu, pe care ne vomu sili a-lu merita prin devotamentulu nostru catra ilustr'a nostra dinastia, prin sincer'a aplicare a Constitutiunei si in fine prin tote actele administratiunei nostre.

Dimitrie Ghica, Cogalnicenu, V. Boerescu.

Dupa citirea acestei programe, dnu Carpu luandu cuventulu, dice ca in program'a noului cabinetu nu vede de catu o programa, care este expresiunea unanimei dorintie, a toturor'a, dar' ca adeverat'a valora a acestui Ministeriu nu e in program'a, ci in positiunea sa. Trei sunt causele schimbării unui Ministeriu: neincrederea Suveranului, neincrederea natiunii s'eu a represintatiunei sale si in fine lasitudinea. Catu despre increderea Suveranului, — continua d. Carpu — nu potemu de catu se o respectamu; catu despre increderea natiunei, bine s'eu reu represintata . . . (Proteste). Despre lasitudine, ce e dreptu, fostulu Ministeriu a regeneratu armat'a, justitia etc. Dar' totu nu intelege venirea unui nou Ministeru. Unu lucru mai e de observatu, — adauge — trecutulu

omeniloru care lu-compunu si alu caroru caracteru e naturalu ca nu se pote schimba, mai cu sama candu li se ofere nescoc identice circumstantie.

D. M. Cogalnicenu, este destulu de cunoscutu in istoria, si chiaru intregi natiuni, spre a mai vorbi de faptele dsale.

D. Presiedinte atrage atentiuonea dlui Carpu, de a nu face personalitati nici istoria ministriloru, ci a vorbi numai de Ministeriu.

D. Carpu — continuandu — dice ca, facendu alusiune la epoce trecute, a creditu ca este o lealitate politica a spune noului cabinetu ce'a ce parti'a dloru cugeta, a declara ca intre ministeriulu dlui Cogalnicenu si dloru este unu abisu; ca nu voru ave o atitudine ostila, desi venirea la ministeriu a unoru d'in barbatii ce-lu compunu nu pote sterge trecutulu lor, ci chiaru in acestu casu d'in urma, vomu ave o politica de defientia; ca in fine dloru, doresece unu nou apelu la natiune, numirea d'in nou a membriloru scosi de la Curtea de Casatiune . . .

O voce. Si Regulamentulu organicu, (aplaude). In fine, termina d. Carpu cerendu mentienerea neutralitatii tierii vis-a-vis de tote poterile.

D. Presiedinte alu Consiliulu Dim. Ghica, luandu cuventulu dice ca, fara a urmari pe d. Carpu in oratiunea sa, va responde cu respectulu detoritu represintatiunei natiunale (aplaude), ca d. Carpu, de si a recunoscutu Mariet Sale dreptulu de a numi Ministrii sei, inse in calificarea membriloru noului cabinetu a d'isu ca d. Cogalnicenu este singurulu care va conduce afacerile pindu astu-felu in dubiu activitatea d-sale si a celorlu-alti. Nu cu, adauge d. Dim. Ghica voui conduce pre d. Cogalnicenu s'eu voui fi condusa de d-sa. Despre mine si d. Boerescu numai unu omu pre june ca d. Carpu, pote crede astfelu. Me intrebatu care este caus'a venirii acestui nou cabinetu? Este de a sfarin'a pen'a ace'a cu care dvostra ati defaimatu si degradatu tier'a in strainatate (aplaude) si speru, dloru deputati, ca cu totii impreuna fiindu uniti, noi vomu pot' ajuta si redica natiunea d'r' nu a o calomnie. Ne intrebatu acum ce avemu de gandu?

Avomu de gandu dloru se lucramu si dupa lucrari ne veti judeca si ne veti face observatiunile meritate, dar' pana atunci nu credu ca e permisulu dlui Carpu se prejudece banele nostre intentiuni. Aci nu credu ca e loculu de a face istoria — si istoria cum o facu unele foi — ci a organisa tier'a. D. Carpu, dloru, are unu organu politicu in care pote scrie ori catu de multu si ori-ce vr'e, pe candu noi nu avemu asemenea organe, si — uniculu organu de publicitate ala guvernulu dorimu si speramu ca cu ajutorulu lui ddieu se fia organulu toturoru Romaniloru. Aceste-a dloru sunt mobilele care ne-au determinatu a lua acesta sarcina atata de grea.

D. Cogalnicenu, ministru de interne, responde ca d. Carpu i-a datu o importantia pe care nici ca n'o are nici ca n'o pote ave fatia cu colegii sei. Nu credeamu, continua d. ministru, ca d. Carpu se veda aci printre noi pe ministri lui Voda Cuza, ci pe ai lui Carolu I, ministrii cari nu vinu pe ruinele altui ministeriu, ci cari au sustienutu totu-de-un'a actele cele demne ale fostulu ministeriu.

Adi nu e vorb'a de acusatiuonea ministriloru lui 2 maiu Loviri de statu, domnule Carpu? Se scie dloru, ca loviri de statu nu se facu numai de ministru ci la ele contribue si alte multe lucruri. Me miru in fine dloru cum d. Carpu a creditu, ca Cogalnicenu vine la o lovire de statu, atunci candu presiedintele cabinetulu este d. D. Ghica care a restornatu pe 2 maiu si candu tronulu Romaniei este alu lui Carolu I.!

D. Carpu respondiendu la cele d'ise de dnii ministri spune, ca si dlui se mira cum d. Cogalnicenu a potutu crede ca dlui vre se vorbesca de 2 maiu; voui spune, continua d. Carpu, printiulu Dimitrie Ghica, ca penele nu se sdobescu ci se convingu.

D. Dimitrie Ghica, respondiendu dlui Carpu dice: Nu sciu dloru de ce d. Carpu a socotitu ca eu amu vrutu se vorbescu de penele cele adeveratu romane si care se potu convinge! Eu dloru amu vorbitu de penele cele rele, care nici ca voru se fie convinse si pe care trebe se le sfaremam. Dar', dloru deputati, voui altu ce-va, voui se intrebu in numele cui vorbesce d. Carpu, ca-ci de si, ce e dreptu, dlui are multu talentu — io recunosc — inse n'are nici o valora act. In fine intru catu privesce angagiamentulu ca d-loru nu voru fi a latari cu noi, n'amu se d'fou terminandu de catu ca atunci candu voru fi alaturi cu noi, vomu fi pre bestrani; eu unulu n'amu sperantia se traescu asi de multu pana voru veni dloru la ministeriu si mai alesu alaturi cu noi.

Incidentulu se inchide.

Siedinti'a se suspende pe 15 minute.

La deschiderea siedintiei se facu diferite comunicari.

Camer'a procede apoi la alegerea comisiunii insarcinate cu respunsulu la adres'a tronulu si rezultatulu votulu este urmatorulu :

Votanti	75
C. A. Rosetti	55
Arghiropolu	57
Hajdeu	56
Georgie Ghica	55
A. Geani	52
P. Buescu	52
Codrescu	55

(„Romanulu.“)

Proprietariu, redactoru respunditoriu si editoriu :

ALESANDRU ROMANU.